

Beleid

Pedagogisch klimaat

Omgaan met elkaar



Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Bouwstenen Vreedzame School	5
2.1	<i>Het aanleren van goede omgangsvormen.</i>	5
2.2	<i>Een open communicatie.</i>	5
3	Hoe we omgaan met verschillende situaties	6
3.1	<i>Als de fysieke veiligheid van andere kinderen in het gedrang komt</i>	6
3.1.1	<i>Stappenplan</i>	6
3.2	<i>Pesten</i>	9
3.3	<i>Wangedrag tijdens de pauze</i>	9
3.4	<i>Vandalisme/stelen</i>	9
3.5	<i>Ongewenst gedrag richting leerling, leerkracht of ouder</i>	10
3.6	<i>Orde in de klas verstoren</i>	10
3.7	<i>Het zonder toestemming verlaten van het schoolterrein onder schooltijd</i>	11
3.8	<i>Incidenten tijdens uitstapjes</i>	11
3.9	<i>Incidenten buiten schooltijd</i>	12
4	Bijlage	13
4.1	<i>Bijlage 1: Borgingsafspraken Gouden weken</i>	13
4.2	<i>Bijlage 2: Twaalf aandachtspunten voor een goede straf</i>	15
4.3	<i>Bijlage 3: Hoe corrigeer ik gedrag van kinderen?</i>	17
	Contract	19
	Time-out: wél de relatie behouden	19
	Groepsstraffen	20
	Uitleggen van maatregelen of straffen	21
4.4	<i>Bijlage 4: Stappenplan oplossingsgerichte Pest Aanpak, No Blame</i>	22
4.4.1	<i>Stap 1 Gesprek met het slachtoffer</i>	23
4.4.2	<i>Stap 2 Organiseer een bijeenkomst met de steungroep</i>	26
4.4.3	<i>Stap 3 Uitleg probleem</i>	27
4.4.4	<i>Stap 4 Deel de verantwoordelijkheid</i>	28
4.4.5	<i>Stap 5 Ideeën en voorstellen verzamelen</i>	28
4.4.6	<i>Stap 6 Spreek je vertrouwen uit tegenover de groep</i>	29
4.4.7	<i>Stap 7 Nabespreking met het slachtoffer</i>	29
4.5	<i>Bijlage 6: G-formulier</i>	33
	Gebeurtenis	33
	Gevoel	33
	Gedachten	33



Ik deed:	33
4.6 <i>Hoe gaat De Vreedzame School om met pesten?</i>	34

1 Inleiding

Wij willen dat De Wâldiik een plek is waar kinderen, maar ook ouders en personeel, zich veilig en gerespecteerd voelen, zichzelf kunnen zijn en met plezier naar toe komen. Voor onze school gaat dit boven alles, het is onze eerste prioriteit. Wij zijn namelijk van mening en weten vanuit onderzoek en de literatuur dat een ieder pas tot leren komt als er een gevoel van veiligheid en een positief klimaat heerst. Een dergelijk schoolklimaat wordt gecreëerd door het personeel (inclusief bso/vso), kinderen en ouders/ verzorgers. Een goede sfeer heeft een positieve invloed op ieders functioneren en welbevinden. Kinderen vinden het fijn om naar school te gaan, leerkrachten hebben plezier in het werk, ouders vinden het prettig om de school binnen te komen en om daar waar het kan hulp te bieden.

Voor een evenwichtige ontwikkeling van alle kinderen zijn rust, regelmaat en duidelijkheid erg belangrijk. Dit geldt niet alleen voor thuis maar ook voor de school- en buurtsituatie. De laatste jaren komen deze voorwaarden steeds meer onder druk te staan door:

De individualisering binnen de maatschappij. Veel nadruk op kennis (rekenen, taal, lezen) en minder op de sociaal- emotionele ontwikkeling. Kennis veroudert steeds sneller onder invloed van nieuwe communicatiemiddelen. Om goed met elkaar om te kunnen gaan is het van belang om duidelijkheid te verschaffen over wat we van elkaar verwachten. De betrokken geledingen binnen de basisschool zijn:

- De *ouders*, die aan de leerkrachten hun kinderen toevertrouwen.
- De *kinderen*, die binnen een groep moeten functioneren en zoveel mogelijk proberen te leren.
- De *leerkrachten*, die met het vertrouwen van ouders en kinderen zo goed mogelijk een groep proberen te begeleiden.

Dit noemen wij de GOUDEN DRIEHOEK; OUDERS, KINDEREN EN LEERKRACHTEN.



2 Bouwstenen Vreedzame School

Om ervoor te zorgen dat we als school dit optimale klimaat kunnen realiseren maken we o.a. gebruik van de methode 'Vreedzame School'. Gemaakte afspraken over het gebruik van deze methode staan beschreven in het onderwijsplan VZS. Binnen deze methode staan de onderstaande bouwstenen centraal, die ervoor zorgen dat we dit klimaat kunnen bereiken. Naast de 'Vreedzame school' zetten we ieder jaar de 'Gouden weken' in, na de zomervakantie en na de kerstvakantie de 'Zilveren weken'. Afspraken hierover staan beschreven in bijlage 1.

2.1 *Het aanleren van goede omgangsvormen.*

Dit is volgens ons een gedeelde verantwoordelijkheid van ouders/verzorgers en leerkrachten. Je maakt afspraken met elkaar, die dan ook moeten worden nageleefd. Deze duidelijkheid geeft het kind een goed houvast om zijn/haar gedrag aan te passen. Het uitgangspunt is: in het gezin wordt de basis gelegd voor vertrouwen en veiligheid, de school kan hierop voortbouwen. Voor school gelden specifieke omgangsvormen welke worden gecommuniceerd met de ouders middels de schoolgids, de nieuwsbrieven, op de informatieavond en de specifieke ouderavonden m.b.t. de Vreedzame School.

2.2 *Een open communicatie.*

Een goede communicatie tussen ouders/verzorgers en leerkrachten is de sleutel om eventuele problemen in een zo vroeg mogelijk stadium te onderkennen en op te lossen.

Een positief opvoedingsklimaat scheppen.

Ouders/verzorgers en leerkrachten dienen zich te realiseren dat het geven van complimenten, goed gedrag stimuleren en elkaar de kans geven om gemaakte fouten te herstellen voorwaarden zijn om dit opvoedingsklimaat te onderhouden. Veel ouders hebben behoefte aan herkenbare omgangsvormen vanuit de school.

3 Hoe we omgaan met verschillende situaties

Om hieraan zo concreet mogelijk vorm te geven, zijn onderstaand een aantal situaties geschetst, waarbij wordt beschreven hoe we in dergelijke gevallen handelen en wat we hierin van anderen verwachten. De volgende situaties worden uitgewerkt:

- Als de fysieke veiligheid van andere kinderen in het gedrang komt
- Pesten
- Wangedrag tijdens de pauze
- Vandalisme/ stelen
- Ongewenst gedrag richting leerling, leerkracht of ouder/verzorger
- Orde in de klas verstoord
- Het zonder toestemming verlaten van het schoolterrein onder schooltijd
- Incidenten tijdens uitstapjes/ kamp
- Incidenten buiten schooltijd

3.1 Als de fysieke veiligheid van andere kinderen in het gedrang komt

School krijgt soms te maken met situaties waarbij leerlingen storend gedrag vertonen in de klas, tot in het ergste geval dat de school de veiligheid van andere kinderen niet meer kan garanderen. In het onderstaande stappenplan van acht stappen staat beschreven hoe we hiermee omgaan en wie erbij worden betrokken, om ervoor te zorgen dat dit voor iedereen duidelijk is. Het stappenplan wordt toegepast bij de volgende situaties:

Per stap wordt globaal aangegeven wat er aan de hand is en welke stappen de betrokkenen ondernemen om te komen tot een oplossing. We hopen, dat met behulp van dit stappenplan, het voor ouders en leerkrachten duidelijk wordt wat er van elkaar mag worden verwacht. Door een beter begrip voor elkaars positie zal het voor het kind gemakkelijker zijn om het gedrag te verbeteren. Het moge duidelijk zijn dat het in ieders belang is om een mogelijke negatieve gedragsspiraal zo vroeg mogelijk om te buigen naar gedrag dat weer respect voor elkaar uit spreekt. Of uitgesproken wordt.

3.1.1 Stappenplan

Stap 0

Een leerling wordt iedere dag mondeling door de leerkracht gecorrigeerd. Dit betreft storend gedrag of het aanpassen van de werkhouding. Dit gebeurt mondeling tijdens het werken in de klas. De leerkracht bespreekt de correctie persoonlijk met de leerling.

Stap 1

Blijkt bepaald storend gedrag structureel te zijn, bespreekt de leerkracht dit met de leerling. Er worden afspraken gemaakt met de leerling, hij/zij krijgt vervolgens gelegenheid om zijn/haar gedrag te verbeteren. Daarnaast neemt de leerkracht contact op met de ouders om het gedrag te bespreken. De leerkracht maakt digitaal een notitie in de weekplanning en Parnassys

Stap 2

Grensoverschrijdend gedrag wordt door de leerkracht genoteerd met een notitie in Parnassys. Ook wordt genoteerd of de afspraken die bij stap 1 zijn gemaakt worden opgevolgd. Op basis van deze notities volgt nogmaals een gesprek met de leerling, waarbij hij/zij weer de kans krijgt om het gedrag te verbeteren en zodoende weer terug kan keren naar stap 1.

Leerkracht/leerling/ouders-verzorgers

Stap 3

Regelmatig is er een notitie gemaakt m.b.t. het gedrag van de leerling in Parnassys. De groepsleerkracht overlegt met de intern begeleider. Het kind wordt geobserveerd door de intern begeleider en besproken met de leerkracht. Op basis van de besluitvorming in dit gesprek worden de ouders uitgenodigd voor een gesprek over de problematiek. De ouders krijgen de gelegenheid om met de leerkracht en de intern begeleider te overleggen. Er wordt een plan opgesteld waar zo concreet mogelijk afspraken in worden vastgelegd. Bij de uitvoering van dit plan wordt nadrukkelijk de medewerking van de ouders gevraagd. Dit plan heeft een duur van 1 periode uit de zorgcyclus waarvan de lengte 8 weken betreft. Het algemene uitgangspunt van dit plan is dat positief gedrag zoveel mogelijk beloond zal worden. Ouders krijgen het advies mee om dat thuis ook te doen. Indien nodig kunnen ouders hulp en advies vragen bij CJG. De intern begeleider ondersteunt de ouders hierin. School kan in dit stadium ook hulp vragen bij het Preventief Advies Team van Roobol. Bij positieve evaluatie van het plan gaat de leerling terug naar stap 1. Gespreksverslagen worden door ouders ondertekend voor gezien en ontvangen een kopie. Ondertekende verslagen worden gescand en opgeslagen in Parnassys.

Stap 4

Er is geen vooruitgang. De ouders worden uitgenodigd voor een vervolgsprek met de groepsleerkracht(en), de intern begeleider en wanneer nodig de medewerker van het PAT. Samen worden er interventies afgesproken en na 4 weken worden de interventies geëvalueerd. Bij goed gedrag gaat het kind terug naar stap 1. Indien ouders weigeren mee te werken gaan we versneld naar stap 5.

Bij geen of geringe verbetering (stap 5) schakelt de school het PAT in en brengt hen op de hoogte van de situatie. Er wordt passende hulp aangevraagd.

Leerkracht/ leerling/ directeur/ intern begeleider/ouders-verzorgers/ PAT

Stap 5

Ondanks alle inspanningen is er in de voorgaande fase geen vooruitgang geboekt. Er wordt een onderzoek aangevraagd via het PAT. Wanneer ouders niet mee willen werken dan gaan we versneld over naar stap 6.

Indien geval van het onderzoek: psycholoog bespreekt de conclusies met betrokkenen. Overleg met de ouders, groepsleerkracht en intern begeleider. Mogelijke oplossingen worden besproken en eventueel wordt er naast de hulp van het PAT andere hulp van buitenaf gevraagd. Afspraken worden vastgelegd in Parnassys. De procedure voor een eventuele verwijzing naar het speciaal onderwijs wordt in gang gezet. Deze procedures zijn vastgelegd in het zorgplan van de school.

Leerkrachten/leerling/ouders-verzorgers/ intern begeleider/directeur/PAT

Stap 6

Alle redelijke stappen binnen de mogelijkheden van de school zijn gezet. Als er zich situaties voor gaan doen waarbij een voortdurend, storend, agressief gedrag van de leerling, de voortgang van het onderwijs verstoort of wanneer de leerling een onevenredig groot deel van de schoolorganisatie vergt, waarbij niet of nauwelijks doelen worden bereikt, kan de school op basis van bovenstaande ijkpunten, na schriftelijk overleg met bestuur en leerplichtambtenaar een procedure opstarten, waarbij de leerling tijdelijk wordt verwijderd. Te denken valt aan een dagdeel, dag of enkele dagen (zie hiervoor ook het 'schorsingsprotocol' van Roobol).

Stap 7

Na schriftelijk overleg met bestuur en leerplichtambtenaar start de school een definitieve verwijderingsprocedure op. De beslissing over verwijdering wordt genomen door het schoolbestuur. Voordat zo'n besluit kan worden genomen, worden eerst de (leerkracht(en) en de ouders gehoord. Als het besluit eenmaal is genomen, mag een schoolbestuur de leerling niet onmiddellijk van school sturen. Het bestuur moet eerst proberen om een andere school te vinden voor de leerling.

Alleen als dat niet lukt - en daar moet het schoolbestuur ten minste acht weken zijn best voor doen - mag de school de leerling de toegang tot de school weigeren.

Directeur/ leerling/ ouders-verzorgers/ externe hulp/bestuur

Het moge duidelijk zijn dat de stappen 6 en 7 alleen als uiterste stappen zullen worden gehanteerd. Alle oplossingen die deze stappen kunnen voorkomen, hebben duidelijk onze voorkeur.

Het is van wezenlijk belang voor iedereen dat de betrokken partijen elkaar kansen geven om gemaakte fouten te herstellen. Het verbeteren van gedrag gaat met vallen en opstaan. Als het is ingebed in duidelijke afspraken, zal wangedrag niet direct worden uitgesloten maar wel worden benoemd. Dit benoemen is de eerste bouwsteen om aan oplossingen te gaan werken. Er is geen beter resultaat denkbaar, dan een kind dat bereid is te werken aan zijn tekortkomingen om zo te komen tot een evenwichtiger ontwikkeling.

3.2 Pesten

Hieronder verstaan we niet alleen het daadwerkelijk lichamelijke geweld, maar ook verbale uitingen. Als er sprake is van bedreigingen vinden we het belangrijk dat de kinderen en/of ouders dit melden aan de school. Degene die de melding binnen krijgt, zorgt ervoor dat alle teamleden op de hoogte worden gebracht (bijv. tijdens teamvergadering, via beveiligde omgeving in Teams), zodat iedereen (o.a. tijdens pleinwacht) alert kan reageren op signalen. Vervolgens zal het probleem bespreekbaar worden gemaakt door middel van gesprekken in de klas en/of gesprekken met betrokkenen. Als er sprake zou zijn van een duidelijke schuldvraag zullen betrokken kinderen en ouders worden gehoord. Het pesten wordt verder aangepakt volgens de methode oplossingsgerichte pestaanpak 'No blame'. Dit wordt beschreven in bijlage 4.

3.3 Wangedrag tijdens de pauze

Het is belangrijk dat ieder kind op het schoolplein veilig kan spelen. Om de kinderen samen verantwoordelijk te maken voor een goede sfeer op het plein zijn er een aantal kinderen, die hier zelf voor hebben gekozen, opgeleid als mediator. Iedere pauze zijn er meerdere (tot max. 4-5) mediators actief op het plein, zij zijn te herkennen aan het groene bandje om hun arm. In de hal hangt een duidelijke planning waarop zichtbaar is welke mediators wanneer verantwoordelijk zijn. Wanneer er een conflict is tussen kinderen zorgen zij samen met deze kinderen ervoor dat het conflict binnen 5-10 min. wordt opgelost. Dit gebeurt op een rustige afgesproken plek in de school. Voor kinderen van groep 1-2 kan hiervoor ook de groepsleerkracht erbij betrokken worden. Na afloop vullen de kinderen een formulier in om te beschrijven wat er is gebeurd en hoe ze het hebben opgelost. Wanneer het conflict niet wordt opgelost, melden de mediators dit bij de leerkracht en gaat de leerkracht met de kinderen in gesprek, zodra daar gelegenheid voor is. Ook als kinderen niet geholpen kunnen/willen worden door mediators gaat de leerkracht met deze leerling in gesprek.

Wanneer er herhaaldelijk sprake is van slaan, schoppen of schelden naar andere kinderen tijdens de pauze betekent dit dat het betreffende kind onder toezicht in het schoolgebouw blijft. Dit wordt dan ook bespreekbaar gemaakt met de ouders/verzorgers. Als deze correctie niet leidt tot verbetering zal er in overleg met de ouders naar andere oplossingen worden gezocht (vanaf hier volgt stap 3 van het stappenplan 'als de veiligheid van andere kinderen in het gedrang komt').

3.4 Vandalisme/stelen

Dit gebeurt gelukkig niet vaak, maar mocht dit toch het geval zijn dan worden de ouders/verzorgers onmiddellijk op de hoogte gesteld. We vertrouwen erop dat ook ouders/verzorgers dit melden op school bij één van de leerkrachten.

Wanneer kinderen toch iets opzettelijk kapot maken of iets stelen van andere kinderen, gaat de leerkracht in gesprek met de leerling. Met iets kapot maken bedoelen we o.a. krassen in tafels, schrijven in de methodeboeken, potloden/ pennen breken, buitenspeelgoed kapot maken, het gebouw beschadigen, enz.

Tijdens het gesprek met de leerling staat de vraag centraal of de leerling begrijpt wat hij doet. Hierbij worden de stappen doorgenomen zoals beschreven in het artikel: 'Zinvol straffen' (zie bijlage 4). In het gesprek wordt besproken hoe de leerling het op wil lossen. De leerling moet hier zelf over nadenken en zelf een oplossing aandragen (evt. krijgen ze een dag denktijd). Hij/ zij beschrijft schriftelijk (waar mogelijk) wat er is gebeurd en hoe ze dit gaan oplossen/ herstellen.

Na het gesprek met de leerling is er sowieso contact met de ouders. Bij voorkeur in 1^e instantie telefonisch/ gesprek op school. Ouders moeten weten wat er is gebeurd en ze moeten weten dat de leerling de opdracht heeft om na te denken over een oplossing. Hierbij wordt nadrukkelijk benoemd dat de leerling op school wordt gestraft, dit hoeven ouders thuis niet meer doen. Het is voldoende als ouders het met het kind doorspreken. Wanneer kinderen artikelen van school of van andere kinderen kapot maken of kwijt maken, vragen we dit financieel te vergoeden tegen een redelijke en aantoonbare vergoeding.

3.5 Ongewenst gedrag richting leerling, leerkracht of ouder

Wanneer we spreken over ongewenst gedrag bedoelen we incidenteel slaan, grote mond, opdracht weigeren uit te voeren. Wanneer dit gedrag met regelmaat voorkomt, wordt het stappenplan van 'als de veiligheid van kinderen in het gedrang komt' toegepast.

Uitgangspunt bij het straffen van ongewenst gedrag zijn de aandachtspunten die beschreven zijn in bijlage 3 en bijlage 4. Wanneer er sprake is van ongewenst gedrag gaat de leerkracht in gesprek met de leerling. Hierbij geldt dat de leerling zich bewust moet worden van zijn gedrag en dat hij iets verkeerd doet. Vervolgens wordt besproken hoe de leerling dit wil herstellen. Hiervoor vult de leerling aan het eind van het gesprek het 'G-formulier' in. Wanneer leerlingen nog niet kunnen schrijven vult de leerkracht in wat de leerling vertelt.

De leerkracht deelt bovenstaande vervolgens met ouders, uiteraard in een veilige setting. Ouders worden hierover niet in het bijzijn van andere ouders aangesproken. Kinderen van groep 5 t/m 8 schrijven daarnaast een herstelbrief.

Uiteraard stimuleren we de kinderen dat ze bij 'licht' ongewenst gedrag het probleem zelf oplossen. Dit kan met behulp van de mediators of samen in het oploshoekje in de hal van de school. Mediatoren worden alleen ingezet bij conflicten; niet bij ongewenst gedrag als slaan, schoppen, schelden, stelen enz.)

3.6 Orde in de klas verstoren

Wanneer er sprake is van het verstoren van de orde in de klas bedoelen we daarmee het volgende: blijven praten tijdens instructie, onnodig lopen door de klas, overmatige wc-gang, enz. Een leerling is hier dan al meerdere keren op aangesproken.

De eerste stap is dat de leerkracht naar de leerling gaat en hem vraagt of hij zich bewust is van zijn gedrag en de gevolgen hiervan. Leidraad hierbij is bijlage 3: 'straffen'. De leerkracht gaat niet klassikaal in gesprek met de leerling, maar benadert hem persoonlijk. In het geval

er sprake is van ongewenst gedrag bij een grote groep, wordt die hele groep stilgelegd en spreekt de leerkracht die groep aan. Centraal staat daarbij dat de leerlingen zich bewust worden van het ongewenste gedrag. Er worden afspraken gemaakt en de leerling kan zich verbeteren in zijn gedrag.

Wanneer de afspraken niet worden nageleefd, wordt er gebruik gemaakt van een korte Time-out. De leerling verblijft max. 10 minuten buiten de klas op een vaste plek, indien mogelijk onder toezicht.

Na schooltijd volgt er opnieuw een gesprek met de leerling. Er wordt gezocht naar een oplossing en indien nodig een gepaste straf. Uitgangspunt hierbij is dat de straf in relatie is met de verstoring. Wanneer kinderen nablijven zal dit met een maximum zijn van 15 minuten en worden ouders altijd telefonisch op de hoogte gebracht. Hiervoor is de bereikbaarheid van ouders/verzorgers en oppas van belang.

3.7 Het zonder toestemming verlaten van het schoolterrein onder schooltijd

Dit kan gevaarlijke situaties opleveren. Het is mogelijk dat een kind ongerust is over de thuissituatie, maar het komt ook voor dat na een conflict op school een kind besluit om naar huis te gaan. Mocht zo iets gebeuren dan wordt er direct telefonisch contact opgenomen met de ouders. We verwachten het kind dan direct weer op school. Het is vanzelfsprekend om zo spoedig mogelijk een afspraak te maken met de leerling en ouders om te overleggen over de ontstane situatie. Ook de directeur en de interne begeleider worden door de leerkracht op de hoogte gebracht van de situatie. Wanneer het een tweede keer voorkomt volgt er een gesprek met leerling, ouders en directeur of intern begeleider. Als dit niet leidt tot verbetering zal er in overleg met de ouders naar andere oplossingen worden gezocht (vanaf hier volgt stap 3 van het stappenplan 'als de veiligheid van andere kinderen in het gedrang komt').

Wanneer de leerling ongevraagd het schoolterrein verlaat valt deze niet langer onder de verzekering van de school.

3.8 Incidenten tijdens uitstapjes

Als er een groep kinderen op excursie/ kamp is, verwachten we dat de kinderen zich goed gedragen. Mocht dit niet het geval zijn, dan zullen we de betrokken ouders vragen om het kind bij het volgende uitstapje te vergezellen. Mocht het tijdens het uitstapje al zo erg uit de hand lopen, worden ouders gebeld en verzocht het kind meteen op te halen. Een andere/ volgende mogelijkheid is om het betrokken kind niet mee te nemen naar een volgende excursie. School maakt hier zelf een beslissing in.

3.9 Incidenten buiten schooltijd

Hoewel de school geen verantwoordelijkheid draagt voor wangedrag van de kinderen buiten de schooluren, kan het belangrijk zijn hier de school van op de hoogte te houden.

Bijvoorbeeld:

Kinderen die elkaar pesten/bedreigen onderweg van/naar huis-school.

Wangedrag buiten de schooluren rond het schoolgebouw.(bijv. in het weekend)

Cyberpesten/ ruzies via de sociale media onderling met schoolgenoten.

In sommige gevallen hebben incidenten buiten schooltijd grote invloed onder schooltijd. Kinderen kunnen zich niet veilig voelen of moeite hebben om met elkaar om te gaan of samen te werken. In dergelijke gevallen gaat de leerkracht met de kinderen in gesprek en probeert te achterhalen wat er speelt bij de kinderen. De leerkracht brengt hier vervolgens ook de intern begeleider van op de hoogte. Afhankelijk van de problematiek kunnen er gesprekken met ouders volgen, of in sommige gevallen het PAT of met derde partijen zoals CJG, politie (wijkagent) of jeugdwerker. Let wel: school is niet verantwoordelijk voor kinderen/ incidenten na schooltijd.

4 Bijlage

4.1 Bijlage 1: Borgingsafspraken Gouden weken

De gouden weken

Groepsvorming en ouderbetrokkenheid



De gouden weken duren 4 weken

- Kinderen zijn erg veranderd, er is tijd nodig voor groepsvorming.
- Je kunt de volgorde van de fases van groepsvorming beïnvloeden, zo worden normen bepaald door klas en leerkracht en niet door de groepsleiders.

Hierbij wordt uitgegaan van het model van Tuckman:
Forming -> Storming -> Norming -> Performing

Ingrediënten voor de Gouden Weken

- Zelf geformuleerde, positieve groepsregels
- Energizers
- Coöperatieve leervormen
- Voorbeeldgedrag van de leraar



1. Zelf geformuleerde positieve groepsregels

- Stel samen met de kinderen een aantal groepsregels op.
- Let erop dat de regels **positief** geformuleerd zijn.
- Maak er een mooie poster van met namen/foto's.
- Zorg dat de poster duidelijk zichtbaar in de klas hangt.



4. Voorbeeldgedrag van de leraar

- Regels en procedures:
 - ✓ Gelden voor leerlingen en leerkrachten.
 - ✓ Regels zijn alleen effectief als er actief gewerkt wordt aan de naleving hiervan.
- Omgaan met ordeverstoring gedrag:
 - ✓ Combinatie van straffen en belonen is het meest effectief.
 - ✓ Belonen is zeer sfeerbevoorrend.
 - ✓ Bijongewenst gedrag: ik-boodschap toepassen.

- Een effectieve relatie tussen leraar en leerling:
 - ✓ Balans tussen een leider zijn en het ondersteunen van leerlingen.
 - ✓ Ken de leerlingen en laat de leerlingen jou kennen.
 - ✓ 1 negatieve opmerking dient gecompenseerd te worden met 5 positieve opmerkingen.
 - ✓ Complimenten zijn van allergrrootst belang. Let op: ze kunnen ook een negatieve werking hebben.
 - ✓ Inrichting van de klas is van invloed op de sfeer, overzicht en duidelijkheid zijn belangrijk.
- Wat is belangrijk bij het geven van een compliment:
 - Complimenteer niet de persoon, maar wat hij of zij doet
 - Complimenteer zo specifiek mogelijk
 - Vermijd te makkelijk gegeven complimenten
 - Vermijd complimenten die concurrentie in de hand werken



2. Energizers

- Het is van belang dat de energizers een functie hebben. Houd het **doel** voor ogen.
- Na de energizer is het belangrijk om met de klas na te **bespreken**. Maak hierbij de koppeling naar het beoogde doel, stel activerende vragen.
- **Luister** naar de kinderen, probeer zo min mogelijk te sturen naar jouw mening.
- Ideeën staan het boek 'Silly sports en Goovy games', methode 'Vreedzame school', onderwijsmaakjesamen.nl: 5 minuten spelletjes, samenwerkingsopdrachten voor groep 5 t/m 8: <http://www.gripopdegroep.nl/artik-oefeningen.html>



3. Coöperatieve leervormen

- De juiste mentale instelling
- ✓ Alertheid en emotionele objectiviteit.
- ✓ Heb hoge verwachtingen van de kinderen.

De ouders

LSD:

- Luisteren
- Samenvatten
- Doorvragen



Het creëren van ouderbetrokkenheid is even belangrijk als de inzet op leeractiviteiten ten behoeve van de groepsvorming.

Gemaakte afspraken:

- In de 1^e schoolweek maken de leerkrachten samen met de kinderen afspraken/ regels voor de klas. Deze komen zichtbaar in de klas te hangen.
- We doen elk dagdeel 1 energizer/ coöperatieve werkvorm, meer mag altijd.
- De duo-collega's houden elkaar nauw op de hoogte over de sfeer in de klas en laten elkaar weten welke energizers/ C.W. zij met de klas hebben gedaan.
- In de 2^e schoolweek bespreken we tijdens de vergadering elkaars ervaringen en maken we vervolgspraken.
- Na de kerstvakantie doen we een herhaling van de Gouden Weken in verkorte vorm: 2 weken.

4.2 Bijlage 2: Twaalf aandachtspunten voor een goede straf

Leerkrachten straffen soms om te tonen dat ze boos of ontgoocheld zijn, of zelfs om wraak te nemen. Daar dient straf niet voor. Goede straf wil ongewenst gedrag afleren, fouten herstellen. Straffen zijn hulpmiddelen. Ze helpen de leerling aan motivatie om zich medeverantwoordelijk te voelen voor eigen gedrag. Twaalf aandachtspunten voor een goede straf:

1. Begrijpt de leerling voldoende wat van hem verwacht wordt? Als een leerling iets verkeerd doet uit onwetendheid, is er geen sprake van ongewenst gedrag. Vertel dus ook waarom zijn gedrag niet gepast is.
2. Om een kind van gedrag te veranderen, kan straf niet de eerste strategie zijn. Met aanmoedigen en stapsgewijs aanleren kan je ook resultaat bereiken.
3. De straf moet ook de betekenis van een straf hebben bij de betrokken leerling (een nota in de agenda heeft geen zin als de ouders de agenda nooit bekijken).
4. Ongewenst gedrag neemt toe als je nu eens niet en dan weer wel straft. Wees consequent. Leerlingen weten anders niet waaraan ze zich moeten houden.
5. Leerlingen worden gestraft om hun fout gedrag, niet om hun persoon. Zeg dat ook.
6. Een straf moet voorspelbaar zijn. De afspraken daarover zijn duidelijk.
7. Een straf moet zinvol zijn. Ze moet iets te maken hebben met het foute gedrag. (Een nul op het rapport werkt niet zomaar. Wie lege blikjes heeft gegooid, maakt de speelplaats weer schoon.)
8. Een aangekondigde of afgesproken straf moet ook worden uitgevoerd. Anders heeft straf geen effect.
9. Dreig niet met straffen die onuitvoerbaar zijn.
10. Wees mild. Een straf moet niet erger zijn dan nodig. Buitenissige straffen zorgen voor agressie.
11. De straf moet snel volgen op het ongewenst gedrag. Hoe sneller, hoe groter het effect.
12. Elke straf heeft ook een einde. Leerkrachten komen te vaak terug op een fout. Vergiffenis moet mogelijk zijn.

Onaangepast gedrag

INGRIJPEN Dreigementen, waarschuwingen, bevelen, kleineren, belachelijk maken Ze verbeteren niet echt de sfeer of de relatie tussen leerkracht en leerling. Welke houding neemt een leerkracht het best aan bij ongepast gedrag van de leerlingen?

1. Blijf rustig en beleefd. Beledig of kleiner niet.
2. Benoem het ongepaste gedrag («Er wordt te veel gepraat», beschrijf wat de bijhorende gevoelens zijn («Ik kan me niet concentreren op deze oefening»), herinner aan de afspraak en de concrete gevolgen («Zo kunnen je klasgenoten niet volgen»). Maak duidelijk onder welke voorwaarden het gedrag wél gepast zou zijn.

3. Vraag aan de leerling waarom hij afwijkt van de afspraak. Luister naar wat hij zegt. Misschien heeft zijn gedrag een oorzaak, betekenis of doel.
4. Ga in op wat de leerling zegt, vertrek vanuit jouw standpunt en ga niet in de verdediging
5. Overleg over wat nu moet gebeuren (strafwerk, waarschuwing). Wees daarbij consequent.

4.3 Bijlage 3: Hoe corrigeer ik gedrag van kinderen?

Elke leerkracht geeft af en toe straf.

De Vreedzame school is een programma dat erop gericht is een klimaat in de klas en in school te creëren waardoor straf niet vaak nodig is. Toch zullen er altijd situaties zijn waarbij kinderen de regels (ook al zijn ze door hen zelf geformuleerd) overtreden. Bij ernstige overschrijdingen van de grenzen zijn maatregelen of straffen nodig. Maar hoe zinvol is straf eigenlijk? En wat is het verschil tussen een zinloze en een zinvolle straf?

"Blijf jij maar binnen tijdens de pauze!"
"Ga jij maar een bibliotheekboek overschrijven!"
"Pak je schrift, en ga op de gang zitten!"

Waarom geven we eigenlijk straf? Met welk doel?

- Stoppen van ongewenst gedrag (nu moet er een einde aan komen)
- Herstellen van de rust (in de groep of op het plein)
- Veranderen van gedrag (herhaling voorkomen; de leerling leert er van).

De eerste twee doelen worden vaak wel bereikt met een straf zoals eruit sturen, strafwerk, nablijven. Maar voor het **veranderen** van het gedrag is meer nodig.

De vraag is dus: hoe bereik je dat? De meeste straffen worden door leerlingen als dwang ervaren. Het meest positieve gevolg is dat een leerling zich schikt. Straf leidt dan tot meegaandheid: het volgen van de regels uit angst voor maatregelen. Het grote bezwaar is dat een meegaande leerling niet zelf nadenkt, niet reflecteert op zijn of haar eigen gedrag, op alternatieven voor dat gedrag.

Alle mensen (en leerlingen) hebben drie psychische **basisbehoeften**:

- Relatie (de behoefte erbij te horen);
- Autonomie (de behoefte zelf verantwoordelijk te zijn en zelf keuzes te kunnen maken);
- Competentie (de behoefte iets te kunnen en daarom gewaardeerd te worden).

Straf is kritiek. Natuurlijk is het bedoeld als kritiek op het gedrag, maar het wordt vaak gezien als kritiek op de persoon. (Soms is dat ook zo). Wat er met straffen vaak gebeurt is dat:

- De **relatie** verbroken wordt: de leerkracht zegt: "ga jij maar weg; jou wil ik even niet meer zien."
- Er geen sprake is van **autonomie**: je dwingt een leerling iets te doen tegen zijn of haar zin; er is geen sprake van eigen verantwoordelijkheid of keuze.
- Het gevoel van **competentie** tot het nulpunt is gedaald: "de juf/meester vindt mij een vervelend kind: ik kan niets; ik doe het nooit goed"

Wil een straf zinvol zijn, dan zal met het geven van de straf toch voldaan moeten zijn aan de behoefte van de leerling aan relatie, autonomie en competentie. Soms zit dat in kleine dingen. Kritiek van een leerkracht wordt soms in het bijzijn van de hele klas geuit (niet voor niets; je hoopt als leerkracht dat het dan beter 'aankomt'). Het tegendeel is waar. Waar complimenten vaak juist wel in het bijzijn van anderen effectief zijn, is kritiek veel effectiever als je de leerling individueel aanspreekt. Je houdt daarmee de mogelijkheid open dat de leerling nog iets kan doen met die kritiek, voordat alle leerlingen hun beeld hebben bepaald.

Een goede straf voldoet aan de eis dat de basisbehoeften van de leerling vervuld blijven:

Relatie: Spreek de leerling individueel aan, en op zo'n manier dat de relatie niet verbroken is. Je laat zien dat het je om het gedrag gaat, en niet om de persoon. Je helpt hem of haar de fout te herstellen.

Autonomie: Zorg ervoor dat de leerling zelf mede-eigenaar wordt van het probleem. En van het vinden van een oplossing, het maken van een plan, en het uitvoeren van dat plan.

Competentie: Ga er vanuit dat de leerling zelf met een goede oplossing komt en die ook uitvoert. Laat je waardering blijken als dat lukt.

Straffen werken pas echt als de dader de straf als zinvol ervaart. Dat gebeurt vaak pas als de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem. De leerkracht moet dus eerst alle tijd en energie steken in die eerste fase: ervoor zorgen dat het probleem niet langer louter van de leerkracht is, maar ook het probleem van de leerling.

Daarna kun je de vraag stellen: "Wil je er iets aan doen?" En als hij of zij 'ja' zegt, kun je vervolgens vragen: "En hoe denk je het op te lossen?" De 'straf' zal dan in het licht komen te staan van 'herstellen': soms daadwerkelijk de (fysieke) schade herstellen, soms het vertrouwen weer winnen, enzovoort.

De **fasen** van een zinvolle straf:

1. Het probleem bij de leerling krijgen (schuld erkennen; wil om er iets aan te doen)
2. Leerling laten nadenken over herstel van de schade (oplossing bedenken; plan maken)
3. Leerling ander gedrag laten uitvoeren (plan uitvoeren)
4. Reflecteren en effect nagaan: heeft de dader echt iets geleerd en beklijft de verandering?

Contract

Als je eenmaal zo ver bent met een leerling dat hij of zij hulp wil bij het probleem, dan wordt het tijd om met een contract te gaan werken. In dat contract komt te staan wat het probleem is, wat hij of zij er aan wil gaan doen, wanneer, wanneer er met wie op teruggekomen wordt, en wat de gevolgen zijn als het niet lukt.

Het contract wordt samen opgesteld met de leerling, en hij of zij bepaalt wie het mag zien. Samen maak je de afspraak wanneer het volgende gesprek is.

Het kan heel goed zijn dat iemand anders in of buiten de school zo'n gesprek moet voeren. De leerkracht is soms niet neutraal genoeg.

Mijn probleem is:
.....

Wat ik ga doen is:
.....

Wanneer:

Datum:

Handtekening leerling leerkracht	Handtekening leerkracht
--	-------------------------------------

Time-out: wél de relatie behouden

Soms is het nodig om een leerling tijdelijk te scheiden van de groep of de leerkracht. Wel is het van groot belang er snel op terugkomen met de leerling. Daarmee laat je zien dat je de relatie wél wil behouden!

De verantwoordelijkheid voor het wegsturen van een leerling ligt altijd bij de leerkracht die hem of haar heeft weggestuurd. Zorg ervoor dat er een opvang is!. *Laat nooit kinderen naar huis gaan als een conflict nog niet is opgelost!*

Een time-out zien we als een middel om de leerling tijdelijk uit de situatie halen waar hij of zij de leeromgeving van anderen verstoort. Het is niet bedoeld als straf. Veel meer om het kind te laten nadenken, én de groep te ontlasten. Zoals in sport: time-out is bedoeld als de situatie te doorbreken, te evalueren, en een plan te formuleren.

Een time-out is alleen effectief als zowel leerling als leraar het zien als een te verkiezen methode om problemen uit te werken. De sfeer in de klas en bij de time-out dient positief te zijn en niet gericht op dwang.

De locatie voor de time-out moet comfortabel zijn. De leerling moet kalm worden, nadenken over de situatie en een plan bedenken om terug te keren naar de activiteit in de klas.

Voorafgaand aan de time-out kan de leerkracht een paar vragen stellen met als doel de leerling zijn of haar eigen gedrag te laten evalueren. De toon van die vragen moet positief zijn, niet gericht op dwang.

Bijvoorbeeld:

1. “Wat ben je aan het doen? Houd je je aan onze regels?”
2. Als hij of zij toch doorgaat met het niet-aangepaste gedrag: “Wat is de regel omtrent ...? Houd je je aan die regel?” Of: “Is wat je nu doet een overtreding van die regel?”
3. Als de leerling nog niet stopt: “Kies je voor een time-out? Weet je wat je moet doen om in deze klas te blijven? Wil je dat doen?”

Om de time-out te beëindigen en terug te keren tot de groep, moet de leerling een actieplan opstellen. Dit plan kan mondeling of schriftelijk zijn (afhankelijk van de vaardigheden van de leerling). Schriftelijk:

Mijn gedrag (wat ben ik aan het doen?):
.....

Mijn plan (ik zal):
.....

Naam.....

Datum.....

Groepsstraffen

Kinderen zijn heel gevoelig voor onterecht straffen. Straffen voor de hele groep treffen vaak ook kinderen die juist hun best hebben gedaan. Dat is wel zeer onrechtvaardig. Hierdoor creëer je als leerkracht een hele negatieve sfeer bij alle kinderen. Het is een soort chantagemiddel: de groep zal de dader wel dwingen.

Op zich is dat wel wat je wilt: je wilt dat positieve krachten in de groep de negatieve krachten corrigeren. Maar als je wil dat de groep zichzelf corrigeert, dan moet je daar eerst heel intensief aan werken. Kinderen moeten dan eerst leren hoe je elkaar op een positieve manier corrigeert. En je zult als leerkracht heel expliciet duidelijk moeten maken dat je dat wenselijk

acht: dat je het op prijs stelt als kinderen elkaar corrigeren. Dat dat iets anders is dan 'klikken', of bemoeizucht. Maar dat je elkaar op die manier kunt helpen om de sfeer in de klas leuker te maken. Door dat nadrukkelijk te benoemen creëer je een klimaat in de klas dat het gewoon wordt dat kinderen elkaar corrigeren.

Uitleggen van maatregelen of straffen

Leerlingen moeten begrijpen waarom iets niet mag. Vaak wordt maar de helft uitgelegd. Als een leerling een afspraak als zinvol ervaart, houdt hij of zij zich er veel makkelijker aan. Vaak neem je als leerkracht de moeite niet om een regel of een bepaald besluit uit te leggen. Soms vind je dat 'ze dat maar moeten snappen'. Maar de realiteit is dat kinderen veel niet snappen; dat ze zich niet (kunnen) verplaatsen in het standpunt van een leerkracht. Geduldig (opnieuw) uitleggen waarom je iets wilt, helpt vaak enorm.

4.4 Bijlage 4: Stappenplan oplossingsgerichte Pest Aanpak, No Blame

Een interventie methode om pesten te stoppen

De No Blame aanpak werd in de jaren 80 in Engeland door George Robinson en Barbara Maines ontwikkeld. De methode werd vervolgens in Zwitserland en Australië bekend. In Duitsland is de No Blame approach sinds 2002 bekend. De bond voor sociale verdediging in samenwerking met “actie mens “ zijn bezig de No Blame aanpak in heel Duitsland op scholen bekend te maken en toe te passen.

Inmiddels is de No Blame approach in België, Zwitserland, Nederland en beginnend in Oostenrijk en Luxemburg met succes toegepast.

De No Blame approach is een oplossingsgerichte methode en staat in de traditie van de systeemtheorie en korte termijn therapie van Steve de Shazer. De oplossingsgerichte methode gaat in tegenstelling tot de probleem georiënteerde methode ervan uit dat er geen uitgebreide probleem-analyse noodzakelijk is om een probleem op te kunnen lossen. De No Blame methode is dan ook gericht op de mogelijke oplossing van het probleem – het slachtoffer te helpen en het pesten te stoppen. Hoe het probleem eruit ziet, hoe het is ontstaan en wie de dader is, is bij deze methode niet van cruciaal belang.

Het is de fascinatie van deze methode dat, ondanks de serieuze problematiek van het pesten er niet gestraft wordt. De aanpak vertrouwt op de resources en bekwaamheden van kinderen goede oplossingen te bedenken en toe te passen.

De No Blame aanpak is een makkelijk toe te passen en waardevol instrument om het pestgedrag te laten stoppen en het slachtoffer te helpen.

De leidraad voor de 7 stappen (zie beneden) laat je zien hoe je de stappen kan toepassen en in praktijk brengen.

Voorbereiding Stap 1: gesprek met het slachtoffer

Om jezelf voor te bereiden op een gesprek met een gepeste leerling kan het handig zijn de volgende vragen voor jezelf te stellen:

- Wat weet je over deze leerling?
- Wat is je opgevallen de laatste tijd mbt deze leerling?
- Is de leerling de laatste weken/maanden veranderd?
- Welke positieve eigenschappen heeft deze leerling?
- Wil je de ouders inlichten of niet?

Voor de leerlingen is het fijn dat ze worden waargenomen en dat iemand geïnteresseerd is in hun situatie. Bestaat de mogelijkheid dat de peestsituatie opnieuw gaat optreden kan je met de leerling afspreken dat hij/zij jou altijd kan benaderen.

4.4.1 Stap 1 Gesprek met het slachtoffer

Aanpak gesprek met het slachtoffer:

- Relatie opbouwen
- Vertrouwen opbouwen
- Rustig in gesprek komen

Enkele voorbeelden (als leerling als gevolg van pestgedrag niet op school was)

- Fijn dat je gekomen bent
- Ik ben blij dat je naar school bent gekomen voor dit gesprek
- Maak je niet ongerust - het gaat niet over je prestaties of dat je een paar dagen niet op school was, dat komt wel goed

Het is handig te beginnen met je eigen waarnemingen over wat er gebeurd is dat geeft de leerling het gevoel dat je op de hoogte bent en dat hij/zij er niet alleen voor staat. Enkele voorbeelden:

- Het is me opgevallen dat je de laatste tijd vaker ziek was
- Je bent een goede voetballer, ik zie je de laatste tijd niet meer meedoen
- Het valt me op dat je de laatste tijd alleen speelt op het schoolplein en ik vraag me af of er reden is daarvoor?
- Je ouders zijn bezorgd

Vragen hoe het met de leerling gaat

Het is belangrijk de leerling de mogelijkheid te geven te openen. In deze fase gaat het er niet om wat allemaal precies gebeurd is binnen de peestsituatie maar eerder om contact en na te gaan hoe het met hem/haar gaat op school in het algemeen. Enkele voorbeelden:

- Ga je graag naar school?
- Voel je je hier op je gemak?
- Ik heb de indruk dat je je de laatste tijd niet op je gemak voelt op school – ik ken je anders. Is dat zo?

Vraag naar de wens om verandering

Waarschijnlijk vertelt het slachtoffer dat het niet zo goed gaat, dat er moeilijkheden zijn met andere leerlingen. Dit is een goede gelegenheid te vragen of de leerling graag wil dat het weer goed komt of weer beter gaat worden op school.

- Stel dat het weer zo kan worden als vroeger, wil je dat?
- Wil je graag dat jouw situatie verandert/verbetert?
- De situatie zo als die nu is, is niet leuk. Niet voor jou maar ook niet voor de klas ik heb er alle vertrouwen in dat we dat kunnen veranderen en ik weet ook al hoe. Wil je dat?
- Ik wil je graag weer zien lachen, zie je dat voor je?
- Ik weet zeker dat ik je kan helpen, wil je dat?

Positief en betrokken zijn

Normaal gesproken willen de slachtoffers dat de situatie beter wordt. Maar omdat het slachtoffer de laatste tijd veel heeft meegemaakt hebben sommige leerlingen er geen vertrouwen meer in dat het weer beter wordt. Daarom is het belangrijk een positieve instelling tegenover het slachtoffer te benadrukken en te laten zien dat je een weg weet uit deze situatie.

- Het is niet in orde wat er gebeurd is!
- Ik vind het belangrijk dat niemand bang naar school hoeft te gaan.
- Ik wil graag dat jij je lekker kan voelen op school. Niemand hoeft bang naar school te gaan ook jij zou niet bang hoeven te zijn.
- Jij bent niet de enige die dit overkomt. Dit is ook anderen overkomen. Het is eerder gelukt dit soort situaties te stoppen en ik weet hoe we jouw situatie kunnen veranderen.
- Ik weet zeker dat het niet erger gaat worden voor jou. Ik ben overtuigd dat jouw situatie gaat verbeteren nadat wij maatregelen hebben genomen. Wat denk je, wil je het proberen?

Uitleg geven over de aanpak

Nadat de leerling heeft aangegeven dat hij/zij graag wil dat de situatie gaat veranderen en jij hebt aangegeven dat jij er alles aan gaat doen dat de situatie gaat veranderen, is het moment gekomen uit te leggen wat je gaat doen.

1. Uitleg geven over de steungroep

- Ik ga met enkele leerlingen uit je klas praten.
- Met hen ga ik overleggen hoe wij jouw situatie en die van de klas kunnen verbeteren.
- Er zijn kinderen bij de steungroep die jij leuk vindt maar er zitten ook kinderen bij die niet aardig tegen je deden.

2. Slachtoffer erbuiten houden

- Jij hoeft niets te doen – ik ga alles regelen.
- Jij hoeft er niet bij te zijn – ik ga het gesprek voeren.

3. Zekerheid geven

- Het is belangrijk voor jou te weten dat niemand gestraft wordt en niemand in de problemen komt.
- Ik ga niets doen waardoor de pester nog bozer op je gaat worden. Niemand die meedoet aan het gesprek komt in de problemen.

Leerlingen voor de steungroep kiezen (samen met het slachtoffer)

Uit de praktijk blijkt dat het handig is met medeleerlingen te beginnen die positief staan tegenover het slachtoffer.

- Wie vind je aardig, met wie wil je graag bevriend zijn?
- Wie uit de klas is je vriendje/vriendin?
- Wie heeft je wel eens geholpen/ wie denk je zal je helpen?

Het kan soms moeilijk zijn te vragen welke kinderen de problemen veroorzaken want dat zou als klikken kunnen worden beschouwd.

- Om je te kunnen helpen moet ik weten wie niet aardig/lelijk tegen je doet.
- Wie doet naar tegen je (hoofdacteurs)?
- Wie doet er nog mee, wie is er verder bij betrokken (meeloper, toeschouwer)?

Vertrouwelijkheid en brief of tekening

Misschien vindt het slachtoffer het leuk om een brief te schrijven aan de groep of een tekening te maken om te laten zien of horen hoe het met hem/haar gaat of hoe hij of zij zich voelt door de pestsituatie. Jij legt uit aan de leerling dat jij de brief in de groep gaat voorlezen. Hij zij hoeft dus verder niets te doen. De rest kan hij/zij aan jou overlaten.

Misschien zijn er dingen besproken die je absoluut niet verder mag vertellen, als dat niet eerder al afgesproken is, is nu het moment hierover afspraken te maken.

Soms wil het slachtoffer niet dat zijn naam genoemd wordt – dat is helaas niet mogelijk. Je kan uitleggen dat je geen details over de omstandigheden hoeft te noemen maar de leerlingen moeten wel weten over wie het gaat.

Afspraak maken over nabespreking

Aan het eind van het gesprek maak je een afspraak over de nabespreking over 8 tot 14 dagen. De leerling zelf hoeft verder niets te doen maar je geeft haar/hem wel opdracht te kijken in hoeverre de situatie is veranderd.

Voor het geval dat de leerling heel bang is, is het handig af te spreken dat hij/zij altijd bij jou terecht kan.

Vorbereidingsfase voor stap 2 (praten met steungroep)

De steungroep bevat 6 tot 8 leerlingen.

- Aanvoerder
- Meeloper
- Leerlingen die tot nu toe niets met het pestgedrag te maken hadden en tot een oplossing kunnen bijdragen
- 50 % Aanvoerder, meelopers
- 50% andere leerlingen

Uitnodiging steungroep (nog steeds voorbereidingsfase)

- De uitnodiging is persoonlijk De uitnodiging wordt uitgesproken als een wens om hulp/steun bij de oplossing van een probleem.
- De reden voor de uitnodiging wordt nog niet precies genoemd.

Gesprek met de steungroep (nog steeds voorbereidingsfase)

- Het gesprek vindt plaats tijdens lestijd.
- Hierbij is het handig rekening te houden met leerkrachten van leerlingen uit andere klassen mbt toetsen enz.
- Het gesprek duurt gemiddeld een half uur tot drie kwartier

- De steungroep steunt de leerkracht met het doel de peestsituatie te laten stoppen – de groep steunt niet de gepeste leerling.
- Binnen school zijn normaal gesproken de leerkrachten verantwoordelijk de peestsituatie te beëindigen. Alleen hebben de leerkrachten hierbij hulp nodig van de leerlingen. Juist die hulp vraag jij van de steungroep.
- De leerkracht die het gesprek met de steungroep leidt moet vertrouwen van de groep hebben.
- Het is niet handig een leerkracht het gesprek te laten leiden die zelf op dit moment onderdeel van het probleem is of met de leerlingen uit andere redenen niet goed overweg kan.

Vorbereiding voor jezelf (houding, instelling)

Mijn houding tegenover de steungroep:

- Hoe blijf ik waardierend ondanks de moeilijke situatie?
- Hoe voorkom ik het maken van verwijten tegenover de pester of meelopers?
- Hoe maak ik de leerlingen duidelijk dat ik hun steun nodig heb?
- Duidelijk de sterke kanten en bekwaamheden van de leerlingen benoemen

Hoe bouw ik het gesprek op met de steungroep

- Duidelijk sturen
- Blijf waardierend
- Niet oordelen
- Geen eigen ideeën inbrengen voor de oplossing
- Verwijten onderling vriendelijk onderbreken
- Niet reageren op provocaties of aanvallen tegenover het slachtoffer
- Leidt het gesprek steeds weer naar de toekomst (hoe kan de situatie verbeteren?)
- Houdt oogcontact
- Betrek alle leerlingen van de steungroep bij het gesprek – iedereen is belangrijk voor de oplossing

Einde voorbereiding stap 2

4.4.2 Stap 2 Organiseer een bijeenkomst met de steungroep

Het gesprek met de steungroep (nu echt)

- Vorbereiding ruimte
- Kring of ronde tafel
- Goede sfeer creëren
- Begroeting van ieder kind
- Soms een hand geven als teken dat hier iets belangrijks gaat gebeuren

Inleiding gesprek

In het begin weten de leerlingen nog niet wat hun te wachten staat. Het is daarom handig een positieve insteek te kiezen

- Fijn dat jullie hier zijn

- Jullie zijn uit de les gehaald, ik hoop dat dit geen probleem voor jullie is
- Je kan de groep informeren hoe lang het gesprek gaat duren

Je komt tot het onderwerp

- Jullie vragen zich zeker af waarvoor jullie hier gekomen zijn
- De reden is dat ik jullie hulp nodig heb
- Met jullie medeleerling (slachtoffer) gaat het niet zo goed
- Slachtoffer vindt het niet meer leuk op school

4.4.3 Stap 3 Uitleg probleem

Op dit moment is het belangrijk geen verwijten te maken, in de ik-taal te spreken en te laten zien dat jij je zorgen maakt

- Ik maak me zorgen over Slachtoffer. Ik wil deze situatie graag verbeteren.
- Ik ben geschrokken over het feit dat iemand op onze school bang is om naar school te gaan omdat hij zich niet meer veilig voelt.
- Ik vind het belangrijk dat onze school een veilige plek is voor alle leerlingen. Ik denk dat wij alle een steentje kunnen bijdragen dat niemand bang hoeft te zijn op school. Daarom heb ik jullie uitgenodigd om jullie te vragen wat wij met zijn allen zouden kunnen doen dat Slachtoffer zich weer veilig voelt op school.

Belangrijk: Geen feiten noemen wat er precies is gebeurd in de pestsituatie. Je gaat ook geen details vertellen waarover je met het slachtoffer hebt gepraat. In eerste instantie ga jij vertellen hoe het slachtoffer zich voelt. Ook het woord “pesten” ga je niet gebruiken.

Voor het geval dat het slachtoffer een tekening heeft gemaakt of een brief heeft geschreven kan jij die nu aan de groep voorlezen of laten zien.

Aan het einde van deze fase is het iedereen in de groep duidelijk wat het probleem is.

4.4.4 Stap 4 Deel de verantwoordelijkheid

Omgaan met schuld verwijten

Nadat het probleem is uitgelegd voelen sommige kinderen zich misschien ongemakkelijk. Nu is het belangrijk duidelijk te maken aan de groep dat het hier niet om straf of schuld gaat maar dat wij hier met zijn allen zijn om de situatie te verbeteren.

Voor het geval dat leerlingen uit de steungroep beginnen met verwijten of iemand gaan beschuldigen is het handig er niet op de verwijt in te gaan maar naar de toekomst te kijken.

- Het is niet belangrijk voor mij uit te zoeken wie wat gedaan heeft maar hoe wij het probleem kunnen oplossen en wat wij kunnen doen dat Slachtoffer weer naar school gaat.
- Er zijn een hoop dingen gebeurd die niet leuk zijn. Het verleden kunnen wij niet meer veranderen. Maar wij kunnen met zijn allen kijken hoe het in de toekomst beter kan worden.

Waarom heb je deze leerlingen in de steungroep gevraagd?

Nadat de leerlingen hebben gehoord wat het probleem is vragen zij zich soms af waarom zij erbij zitten. De leerlingen willen dan vaak weten waarom zij zijn uitgenodigd om te helpen. Het is dus handig tegenover iedere leerling een reden te kunnen noemen waarom hij/zij erbij zijn.

- Ik heb jullie uitgenodigd omdat jullie volgens mij de juiste leerlingen zijn die mij kunnen helpen
- Jullie kennen Slachtoffer en jullie klas het best.
- Ik heb jou (naam) uitgenodigd omdat het mij al vaker opviel dat jij goede ideeën hebt hoe je iemand kan helpen.
- Jij (naam) hebt een goed contact met de meeste leerlingen uit de klas. Het is makkelijk voor jou anderen dingen uit te leggen die voor de klas belangrijk zijn.
- Jouw juf heeft mij verteld dat jij (naam) altijd heel betrokken bent als het met iemand niet goed gaat.

4.4.5 Stap 5 Ideeën en voorstellen verzamelen

Nu is het voor de kinderen in de steungroep duidelijk dat niemand gestraft of beschuldigd wordt. Dat geeft hun gelegenheid naar oplossingen te kijken. Ieder kind krijgt de ruimte eigen ideeën in te brengen om de situatie te verbeteren.

- Hebben jullie een idee wat ieder van jullie zou kunnen doen?
- Wat zouden jullie leuk vinden als jullie in deze situatie waren?

Het is belangrijk de verzamelde ideeën vast te houden en ieder idee aan een leerling te koppelen

- Wil jij (naam) Slachtoffer het huiswerk thuis langsbrengen
- Wil jij (naam) met Slachtoffer op het schoolplein spelen
- Wil jij (naam) met Slachtoffer een keer afspreken om te spelen

4.4.6 Stap 6 Spreek je vertrouwen uit tegenover de groep

Bedanken

Je bedankt de steungroep voor al die goede ideeën en de steun. Je geeft de verdere oplossing in hun handen.

- Ik wil jullie bedanken voor jullie hulp.
- Jullie hebben veel ideeën verzameld en ik weet zeker dat het voor Slachtoffer zo weer mogelijk wordt om zich goed te voelen. Ik denk dat het voor de hele klas fijn is als de sfeer weer beter wordt.
- Ik vertrouw op jullie steun en ben overtuigd dat jullie dat voor elkaar krijgen.

Nabespreking afspreken

Aan het eind van het gesprek met de steungroep maak jij een afspraak voor een nabespreking

- Over 10 tot 14 dagen wil ik graag nog eens met jullie praten om te horen hoe jullie de situatie inschatten.
- Ik ga jullie dus nog eens uitnodigen.
- Ik ga jullie dan een op een vragen voor een gesprek.
- Ik weet nog niet precies wanneer maar ik ga jullie dan direct aanspreken.

Afscheid met handslag (sommige leerkrachten werken met briefjes waarop de hulpopdrachten van het enkele kind staan en die zij het kind meegeven).

4.4.7 Stap 7 Nabespreking met het slachtoffer

Na de situatie vragen. Kinderen vertellen normaal gesproken uit zichzelf over de ontwikkeling. Als je wel vragen wilt stellen:

- Hoe ging het de laatste weken?
- Hoe voel je je nu?
- Wat is er verbeterd?
- Wat heb je verder nog nodig, wat wil je nog graag anders?
- Is er nog iets dat ik voor je kan doen?

Afsluiting

Als de situatie verbeterd is:

- Als de situatie weer slechter gaat worden – laat het me aub snel weten.

Als de situatie niet voldoende is verbeterd

- Ik ga nogmaals met jouw medeleerlingen praten en dan opnieuw met jou overleggen wat wij het beste verder kunnen doen.

Nabespreking met de steungroepleden (apart)

Met ieder lid van de steun groep voer je een apart gesprek. Door de leerling apart te spreken heeft deze de mogelijkheid eerlijker te zijn wat tot een betere begrip kan leiden. Ook is het

uit preventie reden van voordeel ieder lid van de groep op haar of zijn bijdrage voor de oplossing aan te spreken. Omdat de leerling zich persoonlijk verantwoordelijk voelt. Het is niet om de leerling te controleren of alsnog te beschuldigen of straffen. Ook hier is het belangrijk waardering te tonen voor de bijdrage van ieder leerling van de steungroep.

Tijd: De gesprekken duren tussen 5 tot 10 minuutjes.

Uitnodiging: Het is handig van tevoren vast te leggen in welke volgorde de leerlingen naar je toe komen.

Pauze: Je kan de gesprekken ook b.v. in de pauze of op het schoolplein voeren en dan over meerdere dagen verdelen. Het is echter niet handig de gesprekken onder tijdsdruk te voeren ook al zijn het maar korte gesprekken.

Opbouw gesprek:

- Wij hadden afgesproken dat ik iedereen nog eens aanspreek hoe het nu gaat met Slachtoffer. Ik ben benieuwd hoe jij de situatie nu inschat en of jij vindt dat de situatie verbeterd is.
- Vind jij het goed dat wij nu over de situatie gaan praten?
- Fijn dat jij bent gekomen – is het oké voor jou nu uit de les te worden gehaald?

Aansluitend vraag jij de leerling over de situatie:

- *Wat heb jij waargenomen?*
- *Wat denk jij hoe het nu gaat met Slachtoffer?*
- *Wat denk jij is verbeterd?*
- *Wat denk jij zou moeten gebeuren dat Slachtoffer zich beter voelt in de klas?*
- *Hoe vond jij de steungroep?*
- *Hoe gaat het met jou nu?*

Afsluiting

Als de situatie is verbeterd bedank je de leerling voor de steun en hulp.

Als de situatie niet voldoende is verbeterd dan geef jij aan dat er nog een bijeenkomst met de groep zal plaatsvinden en dank jij de leerling voor de hulp.



Naam:

Datum:



Wat je pest
ben je zelf



We horen bij elkaar

Schrijf op wat er is gebeurd

Hoe denk je dat de ander zich voelde?

Hoe voelde en voel jij je?

Was het jouw bedoeling dat het ging zoals het nu ging? Wat was jouw bedoeling eigenlijk?

Wat kun je doen om te zorgen dat het gepeste kind weet dat hij niet bang voor jou hoeft te zijn? Dat het kind jou kan vertrouwen? Schrijf op wat je van plan bent om hier voor te zorgen.

Mijn plan is:



Naam:

Datum:



Wat je pest
ben je zelf



We horen bij elkaar

Schrijf op wat er is gebeurd en wat deed ik?

Hoe voelde en voel jij je?

Hoe voelden de anderen zich denk je?

Wat kunnen de andere kinderen doen om te zorgen dat jij hen weer vertrouwd? Wat ga jij zelf anders doen? Mijn plan is:

4.5 Bijlage 6: G-formulier

Er is iets vervelends gebeurd. Daarom vul je dit formulier in.

Naam :
 Groep :
 Datum :

Waar gebeurde het :
 Wie waren erbij :
 Datum :

Gebeurtenis

Er gebeurde:

.....

Gevoel

Ik voelde:

.....

Gedachten

Ik dacht:

.....

Gedrag:

Ik deed:

.....

Gevolg

Hoe het afliep:

.....

Jouw handtekening:

De handtekening van de meester/juf:

4.6 Hoe gaat De Vreedzame School om met pesten?

Anti-pestbeleid De Vreedzame School

Pesten

Pesten vindt overal plaats. Helaas behoort pesten tot gedrag dat door alle tijden en overal op de wereld is terug te vinden. Wij spreken van pesten als er sprake is van:

- Een negatieve intentie, bedoeld om een andere leerling leed te berokkenen;
- Herhaaldelijke en langdurige blootstelling aan negatief gedrag/agressie van één of meer leerlingen;
- Verschil in macht tussen pester en gepeste.

We maken onderscheid tussen pesten en plagen.

- Bij plagen is het negatieve gedrag niet structureel tegen dezelfde leerling gericht en is de machtsongelijkheid veelal niet zo duidelijk aanwezig als bij pesten. De insteek bij plagen is bovendien eerder elkaar aan het lachen maken, dan dat er sprake is van een expliciet negatieve intentie en buitensluiten. We leren leerlingen ook het onderscheid tussen pesten en een *conflict*. Een conflict is een verschil van mening of van belang (A wil dit en B wil dat). Soms ontardt een conflict in een *ruzie*, als er sprake is van (fysiek of psychisch) geweld. Plagen kan vaak leiden tot een conflict: A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan.
- Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelijkbaar met plagen. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

De preventieve aanpak om pesten te voorkomen

Pesten wordt gevoed in een cultuur die gekenmerkt wordt door competitie en individualisme. De Vreedzame School biedt een tegenwicht. Het programma helpt de klas en school een positieve en sociale gemeenschap te zijn, waarin een expliciete sociale en morele norm zorgt dat we oog hebben voor elkaar, dat we rekening houden met elkaar, dat we allemaal verantwoordelijkheid dragen voor de gemeenschap. In het programma wordt ingegaan op de spanning tussen het recht hebben om jezelf te zijn, maar ook de plicht om ervoor te zorgen dat ieder ander dat recht ook heeft. In de lessen wordt expliciet ingegaan op pesten, plagen en wat dan te doen. Zorg voor elkaar staat centraal. Met het programma De Vreedzame School ontstaat een klimaat waarin sprake is van verbinding, eerder dan concurrentie of competitie, een 'inclusief' groepsklimaat, waarin niemand wordt buitengesloten. Op die manier voorkomen we in veel gevallen ongewenst gedrag als pesten. Als er toch gepest wordt grijpen we snel in.

We zijn attent op plaagsituaties in en rond de school. Plagen speelt zich soms af op de grens van het aanvaardbare, en kan makkelijk overgaan in ruzie, of zelfs pesten. We besteden er in de lessen van blok 1 aandacht aan. Als plagen serieus wordt, ondersteunen we de geplaagde leerling om het plagen te laten stoppen en spreken de plager aan op zijn of haar gedrag. Soms schakelen we een buddy in: een medeleerling die de geplaagde leerling helpt er een einde aan te maken. Ook kunnen we de mediators vragen te helpen.

De curatieve aanpak van pesten

Hoeveel het programma De Vreedzame School veel doet aan preventie van pesten, zal er altijd af en toe een peestsituatie voorkomen. In dat geval is het uiteraard zaak om eerst na te gaan of aan de preventieve kant nog wel voldoende kwalitatief wordt uitgevoerd. Hoe is de veiligheid in de groep? Is iedereen gericht op het elkaar helpen en ondersteunen? Zijn er subgroepen? Worden de leiders juist gevraagd zich verantwoordelijk te maken voor positieve taken en verantwoordelijkheden? Etc.

Met de groep wordt in de lessen besproken hoe leerlingen elkaar kunnen helpen. Met name populaire leerlingen kunnen belangrijk zijn als 'verdedigers'.

Als er meer nodig is hanteren wij een aanpak van pesten die goed past bij de uitgangspunten van De Vreedzame School: de Oplossingsgerichte Pestaanpak (OPA). Deze aanpak is ontleend van de No-Blame aanpak. Deze steungroepaanpak wordt bij de meeste anti-pest programma's ingezet. De No Blame methode wordt inmiddels met succes en op steeds grotere schaal, toegepast in Engeland, Zwitserland, Nieuw-Zeeland en verschillende Zuid Amerikaanse landen. De aanpak is proefondervindelijk zeer effectief gebleken. Sommige onderzoeken in Engeland noemen succespercentages van 90% (Smith, e.a. 2003). De aanpak bestaat uit een aantal achtereenvolgende gesprekken tussen een leerkracht (of IB-er) en leerlingen. Eerst met de gepeste leerling alleen. Vervolgens met een zorgvuldig met de gepeste leerling, samengestelde groep leerlingen, inclusief de pester(s). Dit is de groep die voor verandering en steun gaat zorgen. Belangrijke elementen van de aanpak zijn: geen schuld, verwijten of straf, we moedigen empathie aan, we maken iedereen verantwoordelijk, het is positief en oplossingsgericht, en de pester krijgt de kans zijn of haar gedrag te veranderen.

In deze aanpak worden meestal de volgende stappen onderscheiden:

1. **Gesprek met het gepeste kind.** De leerkracht (of een ander teamlid van de school) praat met het gepeste kind over de situatie, vraagt of hij of zij hulp wil, en stelt met hem of haar de steungroep samen. Dit is een gemengde groep van zijn zo'n 5 tot 8 medeleerlingen, waaronder leerlingen die de gepeste noemt als mogelijke helpers, maar ook de pester en meelopers of buitenstaanders; liefst ook een verdeling van jongens en meisjes.
2. **Gesprek met de steungroep.** Hierbij is het gepeste kind niet aanwezig. In dit gesprek wordt de steungroep uitgenodigd om de gepeste medeleerling te gaan helpen. Ze worden uitgenodigd om met ideeën en voorstellen te komen. Dit alles met als doel dat het pesten moet stoppen.
3. **Tweede gesprek met de gepeste.** Na ongeveer een week bespreekt de leerkracht hoe het nu gaat met de gepeste.
4. **Tweede gesprek met de steungroep.** Na ongeveer een week is er ook een gesprek met de steungroep, waarin ieder lid de gelegenheid krijgt om te praten over wat hij of zij heeft gedaan.

Soms moet deze cyclus nog een of meerdere keren herhaald worden om er voor te zorgen dat het interactiepatroon blijvend verandert.

Bovenstaande aanpak is door de makers van De Vreedzame School uitgewerkt in een uitgebreid gespreksprotocol. Soms vraagt school de trainers van De Vreedzame School om deze gesprekken te voeren. Dit kan in aanwezigheid van een teamlid van de school, die daarmee de methodiek kan meemaken.

Digitaal pesten

Digitaal pesten, online pesten of cyberpesten is een andere vorm van pesten, maar de basis van de aanpak is dezelfde als bij 'klassiek' pesten. Wat je in het 'echte leven' niet mag, mag je online ook niet! Dat online communiceren anders verloopt dan offline communiceren en risico's met zich mee brengt, daarvan zijn kinderen zich, zeker op de basisschool, nog niet altijd bewust. Daarom vinden wij het belangrijk om kinderen leren om te gaan met sociale media. Het programma bevat lessen die helpen om duidelijke afspraken te maken over digitaal pesten en op een 'sociale' manier online communiceren.

De lessen helpen bij het kiezen van afspraken: 'Zo doen we dat hier op school met sociale media!'

In essentie is de aanpak bij online-pesten hetzelfde als bij niet online-pesten.

In de lessen van De Vreedzame school besteden we vanaf groep 5 geregeld aandacht aan online communiceren.

Fasegewijze aanpak

De Vreedzame School propageert een fasegewijze aanpak. Hiervoor las u daarover. Om de school een veilige plaats voor kinderen te laten zijn, is het nodig bij de aanpak van pesten en ander grensoverschrijdend gedrag, helder te zijn in alle stappen die in principe gezet kunnen worden. De uitwerking van deze stappen staat beschreven in het katern: "Werken aan sociale veiligheid".

Bijzondere aandacht vragen we voor de gedachte dat herstel van de relatie nadat een leerling een andere leerling/docent ernstig heeft beschadigd een te onderzoeken mogelijkheid kan zijn.

Immers, vaak komen kinderen elkaar in andere omstandigheden weer tegen. Herstelgesprekken vragen om een nauwgezette en zorgvuldige aanpak. Centraal staat het belang van de beschadigde. Herstelgesprekken, de rol van de anti-pest coördinator en schorsing/verwijdering (bestuursbeleid) worden in bovenvermeld katern verder uitgewerkt.

Hieronder vindt u een afbeelding van de fasegewijze aanpak bij pesten.



